

SCIENTISME

EN FILOSOFI UTEN FUNDAMENT

Av Daniel Joachim Kleiven

Bakgrunnen

Verifikasjonismen og den logiske positivismen i første halvdel av forrige århundre førte store deler av akademien frem mot en ateistisk storhetstid. Verifikasjonismens fall har i de siste årtier gitt rom for en blomstrende renessanse innen teistisk filosofi. Stadig flere har forkastet slike ekstreme empiristiske posisjoner og gjenoppdaget metafysikken.

Men vi har fremdeles ikke sluppet alle positivistiske varianter helt. Mange vitenskapsmenn og filosofer i dag, særlig blant de som forsvarer naturalisme og fysikalisme, uttrykker implisitt eller eksplisitt, bevisst eller ubevisst, en posisjon av *scientisme*. Noen uttaler det indirekte, som Daniel Dennetts forsøk på å beskrive darwinisme som en:

... universal acid: it eats through just about every traditional concept, and leaves in its wake a revolutionized worldview, with most of the old landmarks still recognizable, but transformed in fundamental ways. (Dennett 1995:63)

I disse begrepene inkluderer Dennett også mange ideer som tradisjonelt har vært filosofiens og metafysikkens anliggende, ideer som enhet og mangfold, forandring og bestandighet, substanser og kausale krefter. Men som G. K. Chesterton bemerket allerede lenge før Dennett, er ideen om en slik “universal acid” selvødeleggende, blant annet fordi den rammer Dennett og ideen selv. Han bemerket at enten er evolusjon bare en uskyldig naturvitenskapelig teori om hvordan visse jordlige ting kom til sitt nåværende punkt, eller så er den et angrep på fornuften selv. Hvis den benyttes til å angripe klassiske filosofiske konsepter selv, ville det fått større konsekvenser enn hva Dennett vedgår.

But if it means anything more, it means that there is no such thing as an ape to change, and no such thing as a man for him to change into. It means that there is no such thing as a thing. At best, there is only one thing, and that is a flux of everything and anything. This is an attack not upon the faith, but upon the mind; you cannot think if there are no things to think about. You cannot think if you are not separate from the subject of thought. (Chesterton 1908:21)

Det virker som om Dennett bruker mye tid på å kamuffere filosofien sin som vitenskap, kanskje i et forsøk på å gi den høyere autoritet. Andre – som Lawrence Krauss, Stephen Hawking og Neil de-Grasse Tyson – går i sine utsagn så langt som å avskrive filosofi fullstendig som et reelt fagfelt:

But scientists don't have to understand, or know anything about what philosophers write. They don't; the proof of the pudding is that they don't. They don't read philosophers, they don't think about what philosophers have to say. But a philosopher who wants to talk about the world has to know what science is talking about. So unfortunately, philosophy

certainly had a very important role early on, but it doesn't play a role in furthering knowledge about the universe any more. It can reflect and critically analyse the knowledge, but the knowledge is produced by science, not by philosophy. (Lawrence Krauss, sitert i Payne 2013)

Traditionally these are questions for philosophy, but philosophy is dead. Philosophy has not kept up with modern developments in science, particularly physics. Scientists have become the bearers of the torch of discovery in our quest for knowledge. (Hawking 2010:10)

I et videoklipp med Richard Dawkins, forklarer dessuten Tyson hvordan filosofi som forsøker å beskrive hvordan naturen fungerer er blitt gjort "essentially obsolete" av naturvitenskapen (Tyson 2010). I et muntlig intervju går han så langt som å anbefale studenter å aktivt unngå å studere filosofi, fordi det å spørre for mange spørsmål "can really mess you up". Videre viser han sin irritasjon over å stille de store spørsmålene, som fører til en "pointless delay in your progress" i å takle "this whole big world of unknowns out there. ... I'm moving on, I'm leaving you behind, and you can't even cross the street because you're distracted by deep question you've asked of yourself. I don't have time for that" (Levine 2014). Tilsynelatende fordi Tyson ikke har tålmodighet for at filosofi har en annen metodologi, og argumenter som er hovedsakelig av en annen natur enn hva vi finner i naturvitenskapen.

Scientisme er doktrinen om at all ekte kunnskap er naturvitenskapelig kunnskap. Følgelig eksisterer det ikke noen form for rasjonell og objektiv søken etter kunnskap som ikke er vitenskap. Som den ateistiske filosofen Alex Rosenberg skriver:

«Scientism» ... is the conviction that the methods of science are the only reliable ways to secure knowledge of anything; that science's description of the world is correct in its fundamentals; and that when «complete,» what science tells us will not be surprisingly different from what it tells us today. (Rosenberg 2011:6–7)

...

If we're going to be scientific, then we have to attain our view of reality from what physics tells us about it. Actually, we'll have to do more than that: we'll have to embrace physics as the whole truth about reality. (Rosenberg 2011:20)

Følgelig må all metafysikk, studiet av de første prinsipper, underlegges metodologisk naturalisme og naturvitenskapens metoder. Enhver metafysikk som er verdt oppmerksomhet, må være den som allerede er iboende i vitenskapen. Dette er særlig uttrykt med stor selvtillit av Ladyman,

Ross, Spurrett og Collier (2007). Å unngå (for dem) problematiske begreper som kausalitet, substanser, menneskesinn, intensjonalitet, teleologi – og ikke minst gjøre alt snakk om eksistensen av en Gud eller en sjel irrelevant – synes å fungere som en motivasjon for scientismen.

Men hva er det store problemet med scientisme? Min påstand er at det er en av de mest inkoherente og dogmatiske filosofiene som eksisterer, hvor de vanligste argumentene i filosofiens favør svikter, men som derimot står ovenfor kritiske motargumenter. Å underlegge alle spørsmål en kritisk vitenskapelig utprøving gir vann i munn og tiltrekker seg nok av selverklærte skeptikere, men ender paradoksalt nok opp med selv å bli et paradigmatisk eksempel på manglende kritisk tanke.

Scientismen påberoper seg gjerne å jobbe i naturvitenskapens navn, men virker uforenelig med funksjonene til det vitenskapelige prosjektet, sannhetssøkende så vel som pragmatiske. Konklusjonene scientismen gir oss stemmer ofte lite overens med hva vi opplever og hvordan vi forstår virkeligheten, og fremstår mer som en følge av en ubegrunnet ideologi som er lojal mot sin egen snevre metode. Scientismen antas ofte, snarere enn å argumenteres for. Hvordan scientismen kan slippe unna med dette forblir en stor gåte. Den ateistiske filosofen Thomas Nagel har en teori.

I speak from experience, being strongly subject to this fear myself: I want atheism to be true and am made uneasy by the fact that some of the most intelligent and well-informed people I know are religious believers. It isn't just that I don't believe in God and, naturally, hope that I'm right in my belief. It's that I hope there is no God! I don't want there to be a God; I don't want the universe to be like that. My guess is that this **cosmic authority problem** is not a rare condition and that it is **responsible for much of the scientism and reductionism of our time**. One of the tendencies it supports is the ludicrous overuse of evolutionary biology to explain everything about human life, including everything about the human mind ... This is a somewhat ridiculous situation ... [I]t is just as irrational to be influenced in one's beliefs by the hope that God does not exist as by the hope that God does exist. (Nagel 1997:130–131; mine uthevelser)

Argumentene mot scientisme er mange. Her skal jeg særlig fokusere på fire punkter, som beskrevet av den thomistiske filosofen Edward Feser i boka *Scholastic Metaphysics* (Feser 2014:10).

Min påstand er at [scientisme] er en av de mest inkoherente og dogmatiske filosofiene som eksisterer.

1. Scientisme er selvmotsigende, og kan bare forsvares på bekostning av å bli en triviell sannhet.
2. Naturvitenskapelig metode kan i teorien aldri gi oss en komplett beskrivelse av virkeligheten.
3. Hva vi ofte kaller *naturlover*, som naturvitenskapen henviser til for å beskrive naturlige fenomen, kan selv ikke i prinsippet gi oss en komplett beskrivelse av virkeligheten.
4. Hva som sannsynligvis blir ansett av proponentene som hovedargumentet for scientisme – nemlig argumentet fra de prediktive og teknologiske fremskrittene til moderne fysikk og dens relaterte vitenskaper – har overhodet ingen styrke.

En ABC i selvutsettelse

Jeg skal begynne med det første punktet. En påstand som den Rosenberg gir ovenfor, er ikke i seg selv en naturvitenskapelig påstand. Den kan ikke kvantifiseres, fanges inn i matematiske modeller eller plasseres under mikroskop. I det øyeblikket tilhengeren av scientisme forsøker å forsvare posisjonen sin, vil han derfor også ha motsagt seg selv. Scientisme er en metafysisk posisjon, og kan bare forsvares med filosofiske argumenter. At

naturvitenskap i seg selv er mulig, rasjonell og kommer opp med fruktbare resultater som kan beskrives gjennom et universelt gyldig matematisk språk, er ikke noe som kan etableres rent naturvitenskapelig.

Naturvitenskapen hviler på en rekke filosofiske premisser: at menneskesinnet har tilgang til viten om en ekstern virkelighet; at denne er styrt av regelmessigheter som kan fanges opp av noe slikt som *lover*; at vårt sanseapparat og intellekt er i stand til å fange opp disse, matematikkens og logikkens gyldighet, og så videre. Siden naturvitenskapen forutsetter en rekke ting, som den igjen har særlig fra dens gresk-romerske og jødisk-kristne arv, kan den umulig rettferdiggjøre seg selv uten at vi ender opp i en uforsvart sirkelargumentasjon.

Vi kan ikke komme oss ut av denne sirkelen ved hjelp av den vitenskapelig metode alene, og må ty til noe utenfor den. Nærmere bestemt: de første prinsippene for at noe slikt som både naturvitenskap, natur, intellekt og eksistens er mulig i utgangspunktet. Disiplinen som tillater oss å spørre om ting som hva en årsak er i utgangspunktet. Hva som er naturen til universets fundamentale bestanddeler. Disse byggesteinene universelle gyldighet. Hvorvidt naturvitenskapelige teorier korresponderer med noe slikt som

en objektiv virkelighet. Med andre ord: god gammeldags filosofi. Derfor sier vitenskapsfilosof John Kekes: «Hence philosophy, and not science, is a stronger candidate for being the very paradigm of rationality» (Kekes 1980:158).

Men dersom det blir hevdet at filosofiens rasjonelle status gjør at den må inkorporeres i hele det vitenskapelige prosjektet, og derfor *egentlig er* vitenskap, er scientisme redusert til en overfladisk sann og tilfeldig definert filosofi. Den blir plutselig forenelig med alt den var ment å utelukke. Ironisk nok vil det dermed bli mulig å gi vitenskapelige bevis for iboende hensikter i naturen, samt sjelens og Guds eksistens. Aquinas' gudsbevis, utelukkende basert på fornuft, uten spesiell åpenbaring, vil være fullt i tråd med scientistismens filosofi.

Dette virker mer forenelig med Aristoteles' tradisjonelle definisjon av *scientia*, som var delt inn i tre domener: teoretisk, praktisk og produktivt. Et latinsk ord som enkelt og greit betyr «kunnskap». Uansett om scientismen velger å være selvutsettende eller forbli en overfladisk sannhet, utgjør den altså ingen trussel mot tradisjonell metafysikk og filosofi.

Deskriptive begrensninger

I det andre punktet spør vi hvorfor vitenskap ikke kan gi oss en utfyllende beskrivelse av virkeligheten. Grunnen er nøyaktig den samme som grunnen til at naturvitenskapen har sine prediktive og teknologiske fordeler i utgangspunktet. Hvis en konsekvent scientisme er sann, mener mange at alt til syvende og sist må kunne reduseres til fysikk. Rosenberg skriver i essayet «Disenchanted Naturalism»:

What is the world really like? It's fermions and bosons and everything that can [be] made up of them and nothing that can't be made up of them. ... Another way of expressing this fact fixing by physics is to say that all the other facts – the chemical, biological, psychological, social, economic, political, cultural facts – supervene on the physical facts and are ultimately explained by them. And if physics can't in principle fix a putative fact, it is no fact after all. (Rosenberg 2014:19)

Fysikk forholder seg til en rent *kvantitativ* beskrivelse av virkeligheten, skrevet i matematikkens språk. Derfor er det ingen overraskelse at fysikk har avdekket nettopp de aspektene av virkeligheten som *lar seg* forutsi og kontrollere som kvantifiserbare fenomen. Det er det som fanges opp av dens metodologiske nett.

Fysikk abstraherer fra en virkelighet fylt av kvalitative aspekter. Farger, lyder, smak, former, varme, smerte, tanker, hensikter og meninger blir bortforklart av scientister

Scientisme er en metafysisk posisjon, og kan bare forsvares med filosofiske argumenter

som illusjoner i bemerkelsesverdige «just so»-historier som leverer sanne forklaringer, men som alltid utelater det mest vesentlige. Fotoner og C-fibre får oss et stykke på vei til å forstå vår opplevelse av farge og smerte, men aldri helt i mål. Resten blir feid under teppet i form av menneskesinnet, og når heller ikke menneskesinnet finner sin plass i en slik snever virkelighetsforståelse, må også det reduseres til materie (mekanistisk forstått), for så å elimineres. Denne kuriositeten ble gjenkjent av Erwin Schrödinger allerede i 1956:

We are thus facing the following strange situation. While all building stones for the [modern scientific] world-picture are furnished by the senses qua organs of the mind, while the world picture itself is and remains for everyone a construct of his mind and apart from it has no demonstrable existence, the mind itself remains a stranger in this picture, it has no place in it, it can nowhere be found in it. (Schrödinger 1956:216)

Denne konklusjonen er ytterst merkelig, men virker å være den konsistente konsekvensen av den mekanistiske virkelighetsforståelsen scientisme forholder seg til. All ekte intensjonalitet, tro på sannhet og rasjonell tankegang finner ingen plass i et slikt bilde, og vi undergraver alle verktøy som fikk oss til å resonnerer oss frem til en slik filosofi i utgangspunktet. At våre perseptuelle og kognitive evner ikke alltid fungerer perfekt, kan på ingen måte rettferdiggjøre en slik konklusjon. Å pårope seg å trekke den i vitenskapens navn, overser det faktum at selve den vitenskapelige praksisen, med hypoteseformulering, evidenskalkulering, teknisk språkbruk og resonnement, ladd med mening og hensikt, faller under denne *subjektive* siden av mennesket. Som den ateistiske sinnsforskeren Jerry Fodor skriver: «... [I]f commonsense psychology were to collapse, that would be, beyond comparison, the greatest intellectual catastrophe in the history of our species» (Fodor 1987:xii).

Virkeligheten i seg selv virker heller å være fylt av kvalitative egenskaper, metafysiske prinsipper, hensikter og naturer. Ellers ville det ikke vært noe grunnlag for at vi kunne ha opplevd den slik i utgangspunktet. Hvis ikke et fundament for mening, struktur og universets forståelighet fantes som et objektivt faktum ved skaperverket fra før av, kunne vi ikke avledet selv fiktive eller pragmatiske utgaver av disse, uansett hvor mye håndveiving og hvor mange omveier vi forsøker å legge inn.

Årsaken til misforståelsen er tydelig. Informasjonen fysikken gir oss er abstrahert fra en konkret virkelighet, og er ikke i nærheten av å gi oss en utfyllende forklaring av den reelle virkeligheten. Metodens begrensning fortel-

ler oss lite om ting som den iboende naturen av strukturer og retninger. En struktur eksisterer ikke i seg selv, men *noe* må ha denne strukturen. For eksempel hva en eikenøtt er, hvorfor molekylene som underligger den holdes sammen på nettopp dette viset, eikenøttens iboende egenskaper og potensialer, og hvorvidt det er en nødvendig sammenheng frem til at nøtten utvikler seg til et fullvoksent eiketre.

Metoden fokuserer utelukkende på de aspektene som kan kvantifiseres, kontrolleres og puttes inn i matematiske modeller, og skriker derfor ut etter at det *nettopp er mer* som må oppdages.

Årsaken til at kvalitative fenomen eller Guds eksistens ikke dukker opp, er ikke fordi fysikken har motbevist dem, men fordi de ikke fanges opp av metoden, og vi må utforske videre med andre verktøy. Å appellere til fysikkens suksess for å vise noe annet, er bare å misforstå hele spørsmålet.

Forklaringsmessige begrensninger

Ikke bare er det deskriptive begrensninger for hva den vitenskapelige metoden kan utforske, men det er også forklaringsmessige begrensninger. Dette fører oss til et tredje problem: at *naturlover* selv ikke i prinsippet kan benyttes som ultimate forklaringer. Dette til tross for nylige forsøk fra fremstående fysikere som Lawrence Krauss og Stephen Hawking. I boka *A Universe from Nothing* synes Krauss å skulle forklare det eldgamle spørsmålet om hvorfor noe eksisterer utelukkende ved bruk av naturvitenskap (Krauss 2012a). Det blir raskt klart at det imidlertid bare er snakk om energi, kvantevakuum og fysiske lover som har omdirigert universet fra en tilstand til den tilstanden det befinner seg i dag, og at boka gjør alt annet enn å beskrive det eksistensielle spørsmålet om hvorfor noe eksisterer, snarere enn ingenting – en simpel negasjon av all eksistens. Krauss selv uttaler at:

Instead, sticking firm to the classical ontological definition of nothing as «the absence of anything» – whatever this means – so essential to theological, and some subset of philosophical intransigence, strikes me as essentially sterile, backward, useless and annoying. If «something» is a physical quantity, to be determined by experiment, then so is «nothing». (Krauss 2012b)

Hvis ikke et fundament for mening, struktur og universets forståelighet fantes som et objektivt faktum ved skaperverket fra før av, kunne vi ikke avledet selv fiktive eller pragmatiske utgaver av disse, uansett hvor mye håndveiving og hvor mange omveier vi forsøker å legge inn.

Krauss viser plutselig en annen tone i det han prøver seg med forslaget om at «there may be no fundamental theory at all» (Krauss 2012a:177), men bare lag på lag med fysiske lover, som vi kan utforske til det kjedsommelige. Skilpadder av naturlover hele veien ned.

Problemet er naturligvis at selv en uendelig kjede av

Illustrasjon: Kaia Nyhus

naturlover aldri kunne forklart hvorfor noe materielt eksisterer, og vi sitter fremdeles igjen med naturalistens største problem – at det materielle universets eksistens aldri kan ha en forklaring. Naturalisten kan aldri ende opp med noe slikt som det klassiske bildet av Gud som ren aktualitet, absolutt enkel, eksistensen selv, logisk nødvendig og grunnlaget for all kontingent væren. Enhver appell til en såkalt *naturlov* – eller selv *flere lag av dem* – får oss bare til å spørre hva slike lover i utgangspunktet er, hvorfor de har noen effekt og hvor de kommer fra i det hele tatt.

Å svare med at de representerer en regelmessighet eller en beskrivelse av et mønster i naturen, er åpenbart ikke en forklaring, men en omformulering av spørsmålet med bruk av andre ord. Alle forsøk på en vitenskapelig utforskning, som allerede *forutsetter* slike lover, kan aldri gi en tilfredsstillende forklaring. Alle naturlover forutsetter eksistensen av det fysiske universet og vil, i motsetning til hva Krauss og Hawking tror, aldri kunne forklare eksistensen av det. Dette gjelder selv om fysikken skulle klare å fullføre prosjektet om å forene alt ned til en stor sammenhengende og grunnleggende teori. Den tidlige Ludwig Wittgenstein beskriver det slik:

At the basis of the whole modern view of the world lies the illusion that the so-called laws of nature are the explanations of natural phenomena (Wittgenstein 1921:87; min kursivering)

Naturlover er følgelig rene abstraksjoner, og kan ikke selv forklare noe, uten at vi må henvise til dypere metafysiske prinsipper. Det glemmes ofte at tidlig moderne tenkere som René Descartes og Isaac Newton, for at de i det hele tatt skulle kunne løse seg fra den aristotelisk-skolastiske forståelsen av naturlover som et uttrykk for substanser som beveger seg mot sluttårsaker i naturen, bare kunne henvise til en *naturlov* som noe strengt teologisk. Et uttrykk for hvordan en monoteistisk Gud hadde satt opp universet i henhold til regelmessigheter. En *divine decree*.

Selv en abstrakt, platonsk-lignende beskrivelse av naturlover vil ikke kunne gi en

forklaring på dem, siden vi igjen står med spørsmålet om hvorfor det fysiske universet deltar i en slik lovmessighet i utgangspunktet, og hvorfor det deltar i akkurat disse lovene, snarere enn andre.

Konklusjonen er at naturvitenskap ikke kan forklare naturlover, men er avhengig av filosofisk hjelp. Dermed står vi igjen med det uheldige faktum at scientisme heller ikke kan forklare noe på et dypere nivå *ved hjelp av* naturlover. Den teistiske filosofen David Bentley Hart betegner tautologien:

Physics explains everything, which we know because anything physics cannot explain does not exist, which we know because whatever exists must be explicable by physics, which we know because physics explains everything. (Bentley Hart 2013:77)

Et skyggespill

Så hvis scientisme står overfor så ødeleggende konsekvenser; hvorfor blir da ellers meget intelligente mennesker tiltrukket av den? Hvorfor er vitenskapelighet den største dyd man kan ettertrakte i dagens samfunn, mens filosofi og metafysikk gjerne blir sett på som noe mindreverdig? Kanskje kan Rosenberg igjen gi oss et svar:

The technological success of physics is by itself enough to convince anyone with anxiety about scientism that if physics isn't «finished,» it certainly has the broad outlines of reality well understood. (Rosenberg 2011:23)

...

The phenomenal accuracy of its prediction, the unimaginable power of its technological application, and the breathtaking extent and detail of its explanations are powerful reasons to believe that physics is the whole truth about reality. (Rosenberg 2011:25)

Det virker som om det største argumentet i scientismens favør er at vitenskapens fremgang i de siste århundrene tvinger oss til å tenke slik. Men dette følger ikke uten videre. Uansett hvor god en metode er innenfor sitt eget felt – ja, selv om den skulle være fullstendig feilfri – kan det ikke rettferdiggjøre ukritisk bruk utenfor feltet uten videre kvalifikasjon. Uansett hvor godt jeg måtte utøve et yrke innenfor internasjonal rett, er det ikke selvsagt at jeg automatisk vil prestere som musiker, sjakkspiller eller banksjef. Det må evalueres på sine egne premisser. Og siden scientisme påstår at vitenskap fanger opp totaliteten av menneskelig kunnskap, gjelder blant annet de foregående punktene.

At naturvitenskap fungerer – og gir oss gode resultater

– er det ingen som betviler. Men å ekstrapolere fra dette til at naturvitenskapens sannheter er de eneste sannheter som eksisterer, er jevngodt med å slutte fra at metalldetektorer har vist seg som den mest effektive metoden for å finne metall, til at metall er det eneste som eksisterer.

Kritikere forlanger gjerne å høre de prediktive suksessene eller teknologiske applikasjonene til andre fagfelt, for eksempel metafysikk og teologi, slik Ladyman et al. (2007) gjør. Da tror de selv at de har levert en substansiell kritikk, mens det i virkeligheten bare er en forlengelse av det sirkulære skyggespillet. Å kreve dette er like lite imponerende som å avskrive botanikk, matlaging eller kunst på grunn av deres manglende metallfindende resultater. Det er vanskelig å unngå fristelsen til å finne psykologiske forklaringer. Ironisk nok, siden det for en konsekvent scientist ikke eksisterer noen psykologi som ikke egentlig *bare er* fysikk.

Scientisme kan til slutt falle tilbake på påstanden om at naturvitenskap ikke kan utforske hele virkeligheten, men at den er den eneste delen av virkeligheten som er verdt å utforske, basert på dens praktiske verdi: at de spørsmålene som kan avgjøres vitenskapelig er de eneste vi kan besvare, og derfor er verdt å bruke tid på. Man skal ikke tenke lenge før man innser at dette er en håpløs utvei. For det første er ikke dette en vitenskapelig overveielse, men en filosofisk. Det kan sammenlignes med å unngå alle fag man ikke kan noe om, for bare å få toppkarakterer i karakterboka og fremstå som «intelligent».

Om teologi, klassisk filosofisk utforskning, moralsk kunnskap eller metafysiske prinsipper er verdt å utøve, står og faller på deres egne bein. Bein som har stått stødig i over 2300 år, og fremdeles er fullt ut konkurransedyktige. Spørsmål om eksistensen av platonske eller aristoteliske former, teleologi, kausalitet, en sjel eller en klassisk forstått Gud, har ikke blitt gjort mindre relevante av vitenskapelige fremskritt, akkurat som metalldetektoren ikke har diskreditert organisk materiale og tekstiler. De tilhører bare en annen type rasjonell utprøving som fint kan informeres av naturvitenskap, men hvor filosofien har det siste ordet.

For å oppsummere, har verken Rosenberg, Hawking, Ladyman et al. eller noen andre gitt oss en god grunn til

Selv om scientisten raskt vil si at scientisme er ekvivalent med vitenskap, er et angrep på scientisme ikke et angrep på vitenskap. Det er et forsvar for vitenskap og en avvisning av en tillagt filosofi. Sagt på en annen måte: det er et angrep på moderne overtro.

å tro på det scientistiske prosjektet i utgangspunktet. For å lykkes med et slikt prosjekt, må man gang på gang begå *the pleonistic fallacy*: tankefeilen av å tro at man kan krysse en uendelig kvalitativ barriere, så lenge man legger til nok små, kvantitative steg. Ofte feies under teppet alt som ikke kan inkluderes i et allerede definert kunnskapssyn, ladd med en underforstått, men uforsvart materialistisk og mekanistisk metafysikk. At en metode er nyttig til en hensikt, avviser ikke at andre hensikter er verdt eller er mulig å utforske.

Scientisme ender opp i den samme paradoksale situasjonen som Humes (1748) berømte gaffel. Påstanden om at all rasjonell utprøvelse enten må være konseptuelle sannheter fra en relasjon til idèer, eller være empirisk test-

bare. Humes påstand er ingen av delene. På samme måte er gjerne påstanden fra den moderne naturalisten at all ekte kunnskap enten må være en relasjon mellom idèer, eller naturvitenskap. En påstand du ikke finner støtte for blant konseptuelle sannheter eller naturvitenskapelige resultater. All naturvitenskap, inkludert den kognitive vitenskapen og nevrobiologien som utgjør grunnlaget for at vi kan gjøre slike analyser, er selv fylt til randen av ofte uutforskede metafysiske premisser.

Selv om scientisten raskt vil si at scientisme er ekvivalent med vitenskap, er et angrep på scientisme ikke et angrep på vitenskap. Det er et forsvar for vitenskap og en avvising av en tillagt filosofi. Sagt på en annen måte: Det er et angrep på moderne overtro.

LITTERATUR

- Bentley Hart, D. 2013, *The Experience of God: Being, Consciousness, Bliss*, Yale University Press, New Haven.
- Chesterton, G. K. 1908, *Orthodoxy*, Dodd, Mead & Co, New York.
- Dennett, D. 1995, *Darwin's Dangerous Idea: Evolution and the Meanings of Life*, Simon and Schuster, New York.
- Feser, E. 2014, *Scholastic Metaphysics: A Contemporary Introduction*, Editiones Scholasticae, Neunkirchen-Seelscheid.
- Fodor, J. A. 1987, *Psychosemantics*, MIT Press, Cambridge.
- Hawking, S. og Mlodinow, L. 2010, *The Grand Design*, Bantam Books, New York.
- Hume, D. 1748, *An Enquiry Concerning Human Understanding*, Open Court Pub. Co, Chicago.
- Kekes, J. 1980, *The Nature of Philosophy*, Rowman & Littlefield, Lanham.
- Krauss, L. 2012a, *A Universe from Nothing: Why There Is Something Rather Than Nothing*, Atria Books, New York.
- , 2012b, *The Consolation of Philosophy*. Huffington Post. Tilgjengelig fra: <http://www.huffingtonpost.com/lawrence-m-krauss/a-universe-without-purpos_b_1455350.html> [27.07.2014].
- Ladyman, J., Ross, D., Spurrett, D. og Collier, J. 2007, *Every Thing Must Go: Metaphysics Naturalized*. Oxford University Press, Oxford.
- Levine, K. 2014, *Nerdist Podcast: Neil deGrasse Tyson Returns Again*, [online], Nerdist. Tilgjengelig fra: <<http://www.nerdist.com/pepisode/nerdist-podcast-neil-degrasse-tyson-returns-again/>> [27.07.2014].
- Nagel, T. 1997, *The Last Word*, Oxford University Press, Oxford.
- Payne, K. 2013, *A clash of science and philosophy: our chat with Lawrence Krauss and William Lane Craig*, [online], Bible Society. Tilgjengelig fra: <<http://www.biblesociety.org.au/news/professor-lawrence-krauss-and-dr-william-lane-craig-interview>> [27.07.2014].
- Rosenberg, A. 2011, *The Atheist's Guide to Reality*, W. W. Norton, New York.
- , 2014, «Disenchanted Naturalism» i *Contemporary Philosophical Naturalism and Its Implications*, Bashour, B. og Muller, H.D. (red.), 17–36, Routledge, London.
- Schrödinger, E. 1956, «On the Peculiarity of the Scientific World-View» i *What is Life? and Other Scientific Essays*, Doubleday, New York.
- Tyson, N. D. 2010, *The Poetry of Science: Richard Dawkins and Neil deGrasse Tyson*. Richard Dawkins Foundation for Reason and Science. Tilgjengelig fra: <<https://www.youtube.com/watch?v=9RExQFzHXQ&t=62m47s>> [27.07.2014].
- Wittgenstein, L. 1921, *Tractatus-Logico-Philosophicus*, Kegan Paul, Trench, Trubner & Co., Ltd., London.